

เจเนอเรชันแซตกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนวัดดวงแข
เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

Generation Z and Community Strengthening in Wat Duangkhae
neighborhood, Pathumwan District, Bangkok

เพ็ญศรี ฉิรินัง¹ และ ธวัชชัย เจริญรัมย์^{2*}

Pensri Chirinang¹ and Thawachai Charoenram^{2}*

¹วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ จ. นครปฐม 73170

¹College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin,
Nakhon Pathom 73170, Thailand

²138 หมู่ 3 ตำบลโชคเหนือ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ 32220

²138, Village No.3, Chok Nuea Sub-district, Lumduan District, Surin 32220, Thailand

*Corresponding author: Email: bsru5424310023@gmail.com

(Received: January 22, 2024; Revised: March 14, 2024; Accepted: May 30, 2024)

Abstract: This research aims to: 1) investigate the problems occurring in Wat Duang Kha community, 2) examine the participation of Generation Z in community strengthening in the Wat Duang Kha neighborhood, and 3) propose strategies to encourage Generation Z to participate in community strengthening. The qualitative study collected data from key informants including staff from the Foundation for Child Development (Duang Kha Center), community committee members, community members, monks, and youth leaders in Wat Duang Kha community, totaling 21 people. The research tools included in-depth interviews, and data were analyzed using thematic analysis. The findings reveal that the Wat Duang Kha community faces various problems: economic, social, cultural, and environmental.. Generation Z hasinvolved in the community's social, cultural and environmental development.. Strategies to promote Generation Z's involvement in strengthening the community include supporting and instilling in them a sense of value and importance of their own community, and organizing the annual “Rong Muang Rueang Yim” event to promote collaboration among Generation Z and all other generations.

Keywords: Generation Z, community strengthening, Wat Duangkhae neighborhood

บทคัดย่อ: งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนวัดดวงแข 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มเจเนอเรชันแซตในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนวัดดวงแข และ 3) เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมให้กลุ่มเจเนอเรชันแซตเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เจ้าหน้าที่มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (ศูนย์ดวงแข) คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชน พระสงฆ์ และแกนนำเยาวชนในชุมชนวัดดวงแข จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์แก่นสาร ผลการวิจัย พบว่าชุมชนวัดดวงแขประสบปัญหา ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มเจเนอเรชันแซตได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

ชุมชนด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม และแนวทางส่งเสริมให้กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนและปลูกฝังให้กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดที่อาศัยอยู่ในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของชุมชนตนเอง และการจัดกิจกรรม “รองเมือง เรืองยิ้ม” ในทุก ๆ ปี เพื่อพัฒนาชุมชนร่วมกันระหว่างกลุ่มเจเนอเรชั่นแซดกับทุก ๆ เจเนอเรชั่น

คำสำคัญ: เจเนอเรชั่นแซด การเสริมสร้างความเข้มแข็ง ชุมชนวัดดวงแข

คำนำ

การพัฒนากรุงเทพมหานครตามแผนพัฒนาระยะเวลา 12 ปี (พ.ศ. 2552- 2563) มุ่งสู่การเป็น “มหานครน่าอยู่อย่างยั่งยืน” เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความสุข มีชีวิตที่สมดุลภายใต้บริบทของชุมชนเมือง กรุงเทพมหานคร ซึ่งปัจจุบันชุมชนกรุงเทพมหานคร ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักกรุงเทพมหานคร รวมจำนวน 2,051 ชุมชน (Visavateeranon and Wibulma, 2016)

ซึ่งในการดำเนินการจัดการเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยมีการกำหนดให้มีคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินการชุมชนเพื่อให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างมีแบบแผนทั้งกายภาพ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม อนามัยและจิตใจ ร่วมกันสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) ซึ่งเป็นแผนหลักในการพัฒนาประเทศ (Phontip, 2018) Generation Z คือกลุ่มคนที่เกิดตั้งแต่ช่วงปีพ.ศ. 2538 – 2552 เด็บบโตและเรียนรู้มาพร้อมความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (Paksa and Jansuwan, 2022) ที่ผ่านมากลุ่ม Generation Z เป็นประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของชุมชนในโครงการต่าง ๆ หรือกิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ การร่วมการจัดการชุมชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งการก่อเกิดจิตอาสาในประเทศไทยมีมาเป็นเวลากว่า 10 ปีแล้ว หลังจากเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิซัดเข้าถล่มชายภาคใต้ รูปแบบของจิตอาสาที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง จากกลุ่มอาสาสมัครในรูปแบบเฉพาะ เช่น สมาชิกมูลนิธิ กษัตริย์ กัญญา ฯลฯ กลายเป็น “ใครก็ได้”

ที่เห็นความเดือดร้อนของคนอื่นแล้วต้องการยื่นมือไปช่วยเหลือไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง (Panpeng, 2016)

ชุมชนวัดดวงแขมีลักษณะเป็นชุมชนที่แออัด ซึ่งได้รับการจัดตั้งจากสำนักงานเขตปทุมวัน ให้มีสถานะชุมชน เมื่อปี พ.ศ. 2547 มีพื้นที่ 3 ไร่ (Pathumwan District Office, 2023) บริบทโดยรวมของชุมชนวัดดวงแข ถือว่าเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีการก่อตั้งเป็นลักษณะชุมชนการอยู่ร่วมกัน โดยเริ่มตั้งแต่สมัยเริ่มมีการก่อตั้งสถานีรถไฟกรุงเทพ (หัวลำโพง) ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความสำคัญในด้านเศรษฐกิจอีกชุมชนหนึ่งในใจกลางเมือง โดยมีพื้นที่ติดกับสถานีรถไฟกรุงเทพ (หัวลำโพง) ในระยะเวลาที่ผ่านมาในการพัฒนาชุมชน มีหลายหน่วยงานและกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ภายนอกชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนในการพัฒนาชุมชนอย่างเห็นภาพได้ชัดเจนร่วมกับบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเยาวชนในเจเนอเรชั่นแซด ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ในด้านต่าง ๆ เช่น กิจกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณรอบ ๆ ชุมชนผ่านงานศิลปะ ซึ่งถือได้ว่าเป็นอีกกลุ่มเจเนอเรชั่น ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนวัดดวงแข ตั้งแต่ออดีตจนถึงปัจจุบัน

จากเหตุผลความเป็นมาและความสำคัญที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษา เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนวัดดวงแข การมีส่วนร่วมของกลุ่มเจเนอเรชั่นแซดในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนวัดดวงแข แนวทางส่งเสริมให้กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นประโยชน์ของชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะทำการศึกษาต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research design) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการศึกษาเอกสารเพื่อได้มาซึ่งแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนกลุ่มเจนเอเรชั่นแซตเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนวัดดวงแข เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

ระยะเวลาในการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนมิถุนายน ปี พ.ศ. 2566 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2567

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) จำนวน 21 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (ศูนย์ดวงแข) จำนวน 2 คน คณะกรรมการชุมชนวัดดวงแข จำนวน 3 คน อดีตประธานชุมชนวัดดวงแขและสมาชิกชุมชนวัดดวงแข จำนวน 7 คน พระสงฆ์วัดดวงแข จำนวน 2 รูป แกนนำเยาวชนในชุมชนวัดดวงแข จำนวน 1 คน และกลุ่มเจนเอเรชั่นแซตจากภายนอกชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนวัดดวงแข จำนวน 6 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละกลุ่มจากผู้ที่มิบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนวัดดวงแข เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการและมีขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดประเด็นและสร้างข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์

4) แก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามผู้เชี่ยวชาญให้สมบูรณ์ถูกต้องและ 5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยแล้ว ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว มาจัดพิมพ์และนำไปใช้ในการดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกในลำดับต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interviews) บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Chantavanich, 2005) ซึ่งในการสัมภาษณ์ และผู้วิจัยได้ทำการบันทึกเสียง (tape record) โดยได้ขออนุญาตทำการบันทึกเสียงระหว่างสัมภาษณ์ และจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยแบ่งออก 2 ส่วน คือ การศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องจากหลายแหล่ง รวมถึงสื่ออื่น ๆ เพื่อความครบถ้วน และความเป็นปัจจุบันของข้อมูล และการสืบค้นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เป็นรายงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชุมชนและพัฒนาชุมชนในลักษณะเดียวกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์แก่นสาร (thematic analysis) เริ่มต้นจากการจัดระเบียบข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ จากนั้นก็ทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป โดยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมภาคสนาม ในส่วนที่เป็นคำพูดจากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ และจากเอกสารที่ได้นำมาสังเคราะห์ โดยให้ความสำคัญทั้งความหมายในภาษา และตีความจากความรู้สึกที่แฝงอยู่ในข้อมูลนั้น ๆ

ในการตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยมีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation technique) โดยมีรายละเอียดดังนี้ เมื่อได้ข้อมูลมา

จากการสัมภาษณ์และจดบันทึกมาแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องเพียงพอและเชื่อถือได้ของข้อมูลว่าจะสามารถตอบปัญหาของการศึกษาได้อย่างครบถ้วน (Miles and Huberman, 1994) ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) ซึ่งจะทำให้การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มาถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงและตอบปัญหาการวิจัยโดยการตรวจสอบแหล่งข้อมูลพิจารณาในแหล่งข้อมูลบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ ในการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การตรวจสอบจากแหล่งบุคคลมากที่สุด โดยการสอบถามข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างหลายกลุ่มในคำถามเดียวกัน และจากกลุ่มตัวอย่างคนเดียวกันจากแหล่งบุคคลหลาย ๆ คน เพื่อเป็นการยืนยันในข้อมูลที่ได้รับมาถูกต้องกันหรือไม่

ผลการศึกษา

1. สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนวัดดวงแข

1.1) ปัจจุบันสมาชิกในชุมชนวัดดวงแข กำลังประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ เนื่องจากผลกระทบจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น และประสบปัญหาการว่างงานในช่วงสถานการณ์โควิด -19 ระบาด ทำให้รายได้ลดน้อยลง สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ ค้าขาย รับจ้าง เช่น ขับรถแท็กซี่ รถมอเตอร์ไซด์ พนักงานรักษาความปลอดภัย และแม่บ้านทำความสะอาด นอกจากนี้และสมาชิกในชุมชนยังได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจในทางอ้อมจากนโยบายการขยายและพัฒนาเมือง ทำให้ผู้คนและแรงงานมีการเคลื่อนย้ายไปอยู่ที่ใหม่ เช่น การที่สถานีรถไฟกรุงเทพ (หัวลำโพง) ได้เปลี่ยนย้ายสถานที่ให้บริการไปที่สถานีกลางบางซื่อในบางส่วน จึงทำให้ชาวชุมชนส่วนใหญ่ที่มีอาชีพรับจ้างหรือค้าขายในบริเวณโดยรอบชุมชนมีรายได้ลดลง เพราะชุมชนวัดดวงแขเป็นพื้นที่ติดกับบริเวณข้างสถานีรถไฟกรุงเทพ (หัวลำโพง) ในส่วนการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในชุมชนวัดดวงแข

พบว่ามีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองเบื้องต้น ในการปรับตัวให้สอดคล้องกับรายรับรายจ่าย ในสภาพปัญหาเศรษฐกิจที่มีสภาวะค่าครองชีพที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง คือ การปรับเปลี่ยนอาชีพ การหารายได้เสริมเพิ่มขึ้น เช่น การวิ่งแกร็บ และการนำรถแท็กซี่รถสามล้อไปรับจ้างในเขตอื่น ๆ การหาทำเลใหม่ ๆ หรือสถานที่ใกล้เคียงชุมชน เพื่อนำอาหารไปทำการค้าขาย เช่น ไปขายในตลาดเช้าบริเวณหน้าวัด หน้าโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าสมาชิกในชุมชนมีการแก้ไขปัญหาด้วยการประหยัดรายจ่ายในครอบครัวมากกว่าเดิม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้และอยู่รอด ของตนเองและครอบครัวที่ในการอาศัยอยู่ในชุมชน

1.2) ปัจจุบันชุมชนวัดดวงแข มีประชาชนอาศัยอยู่น้อยลงกว่าในอดีตอย่างเห็นได้ชัด สืบเนื่องมีการย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมของผู้ที่มาจากอาศัยอยู่ร่วมกับผู้คนในชุมชน ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ระบาด นอกจากนี้ยังมีผู้อาศัยได้ย้ายออกจากชุมชน และมีสาเหตุที่เกี่ยวเนื่องมาจากสภาพปัญหาเศรษฐกิจ จึงทำให้สมาชิกในชุมชนมีรายได้ลดน้อยลงตาม สมาชิกในชุมชนวัดดวงแขมีการใช้ชีวิตประจำวันค่อนข้างลำบาก และจำเป็นต้องดิ้นรนและในส่วนการแก้ไขปัญหา พบว่าผู้นำชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและสมาชิกในชุมชน พยายามร่วมกันสร้างความรักความสามัคคีในชุมชนให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม โดยปลูกฝังความรักสามัคคี และลงมือทำร่วมกันผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินพัฒนาสังคมภายในชุมชนมากกว่าอดีต เช่น การเอื้อเฟื้อ เกื้อกูลกันและการให้ความร่วมมือกันภายในชุมชน เวลาชุมชนมีกิจกรรมต่าง ๆ

1.3) สมาชิกในชุมชนวัดดวงแข มีวิถีการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม คือ การทำงานรับจ้างและออกไปค้าขายนอกชุมชน สมาชิกที่อาศัยในชุมชนบางส่วนเป็นประชากรแฝงที่เข้ามาเช่าห้องอยู่ภายในชุมชน มีทั้งคนงานที่รับจ้างทั่วไป และแรงงานที่ไม่ได้ทำงานประจำ คนมาหางานทำ รับจ้างเหมา นักเรียน

นักศึกษา รวมไปถึงคนงานต่างดาว โดยสมาชิกในชุมชนมีการอาศัยเข้าออกเป็นประจำ และมีวัฒนธรรมผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมของคนในชุมชนแบบดั้งเดิมกับวัฒนธรรมของผู้มาอาศัยร่วมกับชุมชนจากที่อื่นที่มีความหลากหลาย ในส่วนการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน พบว่าผู้นำชุมชนความพยายามให้สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมของชุมชน โดยมีการส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมภายในชุมชนผ่านกิจกรรมและประเพณีต่าง ๆ ร่วมกันทุกช่วงวัย วัฒนธรรมที่เห็นได้ชัดคือการดูแลซึ่งกันและกัน มีการเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันในชุมชน มีความห่วงใย มีความรักสามัคคี เป็นหนึ่งเดียวเสมือนคนในครอบครัวภายใน และมีการสืบสานวัฒนธรรมการทำบุญตักบาตรในทุก ๆ เช้าของคนในชุมชน

1.4) ชุมชนวัดดวงแขเป็นชุมชนที่มีพื้นที่ค่อนข้างเล็กและจำกัด และปัญหาด้านต่าง ๆ ก็มีความเกี่ยวเนื่องกัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม มีพื้นที่ค่อนข้างไม่ค่อยเอื้ออำนวยเท่าที่ควร รวมไปถึงเรื่องของความสะอาดด้านสุขอนามัย ห้องน้ำ ขยะมูลฝอย เวลาฝนตกทำให้น้ำท่วมไหลเข้าชุมชน เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เห็นชัด ในส่วนการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนวัดดวงแข พบว่าชุมชนมีการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงปัญหาด้านสภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นตามลำดับ มีการจัดการที่ดีขึ้น หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาช่วยเหลือดูแลแก้ไขร่วมกับชุมชน ในการรักษาความสะอาดที่อยู่อาศัย และบริเวณถนนทางเดินภายในชุมชน มีการจัดระเบียบการวางสิ่งของให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มีการนำขยะไปทิ้งในจุดที่ทางสำนักงานเขตปทุมวันจัดวางไว้ให้ และมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในชุมชนร่วมกับคณะนักศึกษา หรือเยาวชนภายในนอกที่มาจากกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

2. การมีส่วนร่วมของกลุ่มเจเนอเรชั่นแซดในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนวัดดวงแข

2.1 กลุ่มเจเนอเรชั่นแซด ยังไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือหรือทำให้เห็นภาพชัดในการขับเคลื่อนสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ หรือเข้ามาสนับสนุนทำให้เศรษฐกิจเติบโตภายในชุมชน โดยที่ผ่านมายังไม่มีภาพชัดเจนในการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจภายในชุมชนโดยตรง และอาชีพส่วนใหญ่ของกลุ่มเจเนอเรชั่นแซดภายในชุมชนวัดดวงแข เป็นลักษณะการประกอบอาชีพอิสระที่มีรายได้ค่อนข้างไม่แน่นอนและอยู่ในช่วงวัยเป็นนักเรียนนักศึกษา

2.2 กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดมีบทบาทและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนวัดดวงแข โดยมีตัวแทนที่มาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และกลุ่มเยาวชนจิตอาสาต่าง ๆ นอกพื้นที่ ที่เข้ามาช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกับชุมชน ซึ่งในการเข้ามามีส่วนร่วมนั้นกลุ่ม เจเนอเรชั่นแซดจะเข้ามามีส่วนร่วมในการรับฟัง และพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน สภาพบริบทของพื้นที่ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระยะ สำหรับบทบาทของเจเนอเรชั่นแซดที่อาศัยอยู่ภายในชุมชน พบว่ามีส่วนร่วมในการพัฒนาช่วยเหลือชุมชนอย่างเข้มแข็ง เช่น เวลาชุมชนเกิดเหตุด่วนเหตุร้าย หรือมีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นที่ทำให้ชุมชนได้รับความเดือดร้อน แกนนำชุมชนเจเนอเรชั่นแซดทั้งภายในแลภายนอกชุมชน มีความตั้งใจและมีความมุ่งหมายร่วมกันเพื่อเปลี่ยนแปลงและยกระดับสภาพบริบทของชุมชนระหว่างคำว่าชุมชน สลัมให้เป็นพื้นที่ชุมชนเพื่อการเรียนรู้

2.3) กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างมากในการพัฒนาชุมชนด้านวัฒนธรรม มีการตื่นตัวและอนุรักษ์ไว้ รวมทั้งให้ความร่วมมือกับบุคคลภายนอกและระหว่างชุมชนอื่นในละแวกใกล้เคียง มีการช่วยเหลือผู้คนในชุมชน มีส่วนร่วมในการสืบสานวัฒนธรรมที่เป็นประเพณีหรือพิธีกรรมทางศาสนา พบได้ว่าเวลาชุมชนมีกิจกรรมในวัน

สำคัญ เช่น วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา งานอุปสมบท งานทอดกฐิน หรืองานศพ กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดจะมีความตื่นตัว และให้ความร่วมมือในการสนับสนุนช่วยเหลืองานต่าง ๆ อย่างเห็นภาพชัด นอกจากนี้กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดที่อาศัยอยู่ในชุมชน ได้เอาใจใส่วัฒนธรรมของชุมชนตนเอง พยายามเชิดชูวัฒนธรรมที่ดีงามที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ที่มีความเกี่ยวเนื่องวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่เก่าแก่ของชุมชน ในลักษณะวิถีชีวิตวัฒนธรรมในชุมชนที่ค่อนข้างเล็กมาแต่ดั้งเดิม ให้คงอยู่ตลอดไป

2.4 กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างมากในการพัฒนาชุมชน ทั้งกลุ่มเจเนอเรชั่นภายนอกและภายในชุมชน ทำให้สภาพสิ่งแวดล้อมโดยรวมภายในชุมชนและรอบชุมชนดีขึ้น มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการผลักดันให้มีการ

แยกขยะ การให้ความรู้ด้านรักษาสุขภาพอนามัยที่ดีที่ผ่านมาชุมชนได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากกลุ่มนักศึกษาต่าง ๆ ที่มาทำโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้กับชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดภายนอกและภายในชุมชนยังได้ร่วมมือการในการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมให้มีความน่าสนใจ และดึงดูดผู้คนภายนอกให้มาเยี่ยมชมชุมชนโดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการถนนคนเดิน กิจกรรมวาดภาพกำแพงงานศิลปะประมงเมืองเรื่องยิ้ม (Figure 1) โดยมีการบูรณาการทำงานร่วมกันหลายภาคส่วน ทั้งคณะกรรมการชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดภายในภายนอกชุมชน และชุมชนอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง ชุมชนวัดดวงแข ในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้ครบทุกมิติ โดยใช้กิจกรรมทางงานศิลปะหรือโครงการอื่น ๆ

Figure 1. The creations of community in Rong Muang Ruang Yim Festival work created by Generation Z

3. แนวทางส่งเสริมให้กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

จากการได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีข้อเสนอแนะสามารถสรุปได้ 4 แนวทาง ดังนี้

1. ชุมชนวัดดวงแข ควรสนับสนุนส่งเสริมให้กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดทั้งจากภายนอกและกลุ่มเจเนอเรชั่นแซดจากภายในมาร่วมสร้างสรรค์ชุมชน โดยเปิดโอกาสให้กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดเข้ามามีส่วนร่วม ในขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงชุมชนให้เกิดความยั่งยืนของชุมชนในบริบทต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาของชุมชนวัดดวงแข ที่ต้องได้รับการแก้ไขในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

2. หน่วยงานภาครัฐหรือสถาบันการศึกษา ควรสนับสนุนอบรมกลุ่มเจเนอเรชั่นแซดให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนวัดดวงแขอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ในบริบทการศึกษาการทำงานวิจัย เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาที่หลากหลายยิ่งขึ้น

3. ชุมชนวัดดวงแข ควรสนับสนุนและปลูกฝังให้กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดที่อาศัยอยู่ในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของชุมชนตนเอง และร่วมกันสร้างโปรดักส์ให้ชุมชน ชูอัตลักษณ์ของตนเอง เพื่อสื่อสารออกไปให้สังคมภายนอกรับรู้

4. หน่วยงานภาครัฐ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ควรดำเนินการจัดกิจกรรม “รองเมืองเรื่องยิ้ม” ในทุก ๆ ปี ใช้งานศิลปะช่วยพัฒนาชุมชนโดยเน้นให้เป็นกิจกรรมของเยาวชนโดยเฉพาะ ในการสร้างสีสันให้ย่านรองเมืองบริเวณถนนรองเมือง (ติดกำแพงรถไฟหัวลำโพง) เพื่อเป็นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนผ่านงานศิลปะที่สะท้อนชุมชน สะท้อนเมือง สะท้อนวิถีชีวิต สะท้อนอาชีพ สะท้อนความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเมืองที่มีความหลากหลาย ซึ่งเป็นกิจกรรม เพื่อการพัฒนาพื้นที่ชุมชนร่วมกันระหว่างกลุ่มเจเนอเรชั่นแซดกับทุก ๆ เจเนอเรชั่น

อภิปรายผล

การอภิปรายผลในการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนวัดดวงแข การมีส่วนร่วมของกลุ่มเจเนอเรชั่นแซดในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนวัดดวงแข โดยแบ่งออกเป็นการศึกษาในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม และเพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมให้กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำผลที่ค้นพบจากการศึกษามาอภิปรายผลตามลำดับดังนี้

1. สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนวัดดวงแข

สภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกในชุมชนวัดดวงแข กำลังประสบกับปัญหาด้านเศรษฐกิจ เพราะได้รับผลกระทบจากภาวะค่าครองชีพสูง และประสบปัญหาการว่างงานมาตั้งแต่ช่วงโควิด-19 ระบาด มีปัญหาการมีรายได้ที่ลดน้อยลงกว่าเมื่อก่อน จึงทำให้ชุมชนวัดดวงแขได้รับผลกระทบในการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yoosuk and Boonchaiyapruerk (2022) ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางการปรับตัวของชุมชนดั้งเดิมเพื่อความอยู่รอดภายใต้ปรากฏการณ์เจนตริฟิเคชันในเขตพื้นที่ศูนย์กลางธุรกิจใหม่ของกรุงเทพมหานคร รายงานว่า พื้นที่ศึกษามีการขยายตัวและเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มผู้อยู่อาศัยเดิมในเขตพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะประชากรกลุ่มเปราะบางหรือคนในชุมชนที่มีสถานะด้อยกว่า ส่งผลให้ค่าครองชีพเพิ่มขึ้นอย่างมาก ผู้มีรายได้น้อยที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าครองชีพขาดความเป็นอยู่และขาดคุณภาพชีวิตที่ดี

ในส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในชุมชนวัดดวงแข ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนวัดดวงแข มีแก้ไขปัญหาและด้วยตนเองในเบื้องต้น คือการปรับเปลี่ยนอาชีพ การหารายได้เสริมเพิ่มขึ้น การหาทำเลใหม่ ๆ หรือสถานที่ใกล้เคียง

ชุมชนในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังพบว่าสมาชิกในชุมชนวัดดวงแข มีแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยการประหยัดรายจ่ายในครอบครัวมากกว่าเดิม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้และอยู่รอด ของตนเองและครอบครัวที่ในการอาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Boonsang *et al.* (2017) ที่ได้ทำการศึกษารูปแบบพัฒนาชุมชนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อชุมชนอยู่เย็น เป็นสุข รายงานว่า การดำเนินชีวิตในกระแสบริโภคนิยม คนในชุมชน จะต้องลดรายจ่าย ลดความฟุ่มเฟือย สร้างรายได้ และครอบครัวสามารถพึ่งตนเองได้

สภาพปัญหาด้านสังคม ผลการวิจัยพบว่าชุมชนวัดดวงแข มีประชาชนอาศัยอยู่น้อยลงกว่าในอดีตอย่างเห็นได้ชัด สืบเนื่องมีการย้ายถิ่นฐานเดิมของผู้ที่มาอาศัยอยู่ร่วมกับผู้คนในชุมชน และมีสาเหตุที่เกี่ยวข้องมาจากสภาพปัญหาเศรษฐกิจจึงทำให้สมาชิกในชุมชนมีรายได้ลดน้อยลงตามสมาชิกในชุมชนวัดดวงแขมีการใช้ชีวิตประจำวันค่อนข้างลำบากและจำเป็นต้องดิ้นรนทำให้ความสัมพันธ์ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนลดน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Punpuing (2021) ที่ได้ทำการวิจัยศึกษา วิกฤตโควิด-19 กับความเป็นเมือง รายงานว่า ลักษณะของผู้ย้ายถิ่นออกจากเมืองใหญ่แตกต่างกัน ในประเทศไทยคนย้ายถิ่นออกส่วนมากเป็นแรงงานที่มีรายได้ต่ำ เป็นลูกจ้างรายวันทำงานในภาคบริการ เหตุผลที่สำคัญคือการขาดรายได้จากการถูกเลิกจ้างหรือถูกลดชั่วโมงการทำงานรวมทั้งไม่สามารถแบกรับค่าครองชีพในเมืองใหญ่ ในขณะที่ในประเทศสหรัฐอเมริกา คนที่ย้ายออกจากเมืองใหญ่มักเป็นคนมีรายได้สูง จึงสามารถเลือกที่อยู่อาศัยได้อย่างอิสระ เนื่องจากสามารถทำงานจากบ้าน (work from home) ได้ในทุกที่ต้องการอยู่ใกล้ครอบครัว และลดค่าครองชีพด้วยการอาศัยในเมืองเล็ก ๆ ในขณะที่ผู้มีรายได้ต่ำ กว่าจะให้เหตุผลว่า ปัจจัยด้านการเงิน เช่น การสูญเสียงาน

ความต้องการหาถิ่นที่อยู่ใหม่ซึ่งมีค่าครองชีพต่ำกว่า ทำให้ต้องย้ายถิ่นออกจากเมืองใหญ่

ในส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชนวัดดวงแข ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและสมาชิกในชุมชนพยายามร่วมกันสร้างความรักความสามัคคีในชุมชนให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม โดยปลูกฝังความรักสามัคคีและลงมือทำร่วมกัน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและยังพบว่าในปัจจุบัน ชุมชนมีการพัฒนาด้านสังคมในการอยู่ร่วมกันและมีส่วนร่วมในการด้านพัฒนาสังคมภายในชุมชนมากกว่าอดีต เช่นการเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันและการให้ความร่วมมือกันภายในชุมชนเวลาชุมชนมีกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pharcharuen *et al.* (2022) ที่ได้ทำการศึกษาบทบาทผู้นำชุมชนท้องถิ่นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโป่งกุ่ม ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอตอสะแกเขตจังหวัดเชียงใหม่ รายงานว่า ผู้นำชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญทั้งบทบาทด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม บทบาทดังกล่าว สามารถที่จะแก้ไขปัญหาการว่างงาน ปัญหายาเสพติด รวมทั้งเกิดการรวมกลุ่มสามารถสร้างอาชีพและเกิดรายได้ในชุมชน โดยการให้ชุมชนตัดสินใจแก้ไขปัญหามาจัดการกับปัญหาด้วยพลังของคนในชุมชน ตลอดจนบทบาทการอนุรักษ์และส่งเสริมสนับสนุนโดยการให้คุณค่าและความสำคัญกับหลักปฏิบัติศาสนกิจและวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษซึ่งสะท้อนออกในด้านภาษา ศาสนา การแต่งกาย และกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ

สภาพปัญหาด้านวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนวัดดวงแข มีการดำเนินชีวิตอาชีพแบบดั้งเดิมคือการรับจ้างและออกไปค้าขายนอกชุมชนและมีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องในการดำเนินชีวิตมีค่านิยมที่น้อย นอกจากนี้ชุมชนมีพื้นที่ภายในชุมชนที่จำกัด และที่ผ่านมาในอดีตชุมชนยังมีลักษณะมีการอาศัยแบบประจําการแฝงเป็นชุมชนทางเลือกในการที่เข้ามาเช่าห้องอยู่ภายในชุมชน มีทั้งคนงานที่

รับจ้างทั่วไป และแรงงานที่ไม่ได้ทำงานประจำ คนมาหางานทำ รับจ้างเหมา นักเรียน นักศึกษารวมไปถึงแรงงานต่างด้าว ร่วมอาศัยอยู่ด้วยในการเช่าห้องในชุมชน มีวัฒนธรรมค่อนข้างผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมของคนในชุมชนแบบดั้งเดิมกับวัฒนธรรมของผู้มาอาศัยร่วมกับชุมชนจากที่อื่นค่อนข้างมีความหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phitongngam *et al.* (2018) ที่ได้ทำการศึกษาพุ่มเรียง: บริบทชุมชนฐานเศรษฐกิจและทุนทางวัฒนธรรม รายงานว่า บริบทชุมชนพุ่มเรียงในภาวะการณเปลี่ยนแปลงบริบทด้านสภาพกายภาพของชุมชน ในอดีตพุ่มเรียงเคยเป็นเมืองท่าสำคัญและเป็นศูนย์กลางของการปกครอง ด้านสังคมวัฒนธรรมทั้งชาวไทยพุทธชาวไทยมุสลิมและชาวไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญกับผู้อาวุโสและมีความใกล้ชิดกับวัดและมีศรัทธาอย่างยิ่ง

ในส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านวัฒนธรรมในปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนวัดดวงแข ได้ให้ความสำคัญและมีความพยายามให้สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมของชุมชน โดยมีการส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมภายในชุมชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของประเพณีต่าง ๆ ร่วมกันทุกวัยและวัฒนธรรมที่เห็นได้ชัดคือการดูแลซึ่งกันและกัน มีการเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันในชุมชน มีความห่วงใย มีความรักสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวเสมือนคนในครอบครัว และมีการสืบสานวัฒนธรรมการทำบุญตักบาตรในทุก ๆ เช้าของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lerdanapipat and Thawepetch (2015) ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนากายภาพของชุมชนหัวเวียงใต้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสังคม รายงานว่า ชุมชนมีความตระหนักและให้ความสำคัญต่อกระบวนการมีส่วนร่วม จนนำไปสู่แผนงานและแนวทางการพัฒนากายภาพของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม จนเกิดการขยายผลไปสู่ชุมชนรอบข้าง ทั้งนี้การวางแผนและพัฒนาชุมชนต้องการการมีส่วนร่วม

จากประชากรทุกเพศทุกวัยเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องจนนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน นอกจากนี้ชุมชนจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน

สภาพปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า ตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบันชุมชนวัดดวงแข มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาวะอนามัย ปัญหการจัดการขยะ เพราะพื้นที่ในชุมชนเป็นพื้นที่แออัดและชุมชนมีพื้นที่จำกัด จึงทำให้สภาพสิ่งแวดล้อมไม่ค่อยเอื้ออำนวยเท่าที่ควรในด้านกายภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gerdmeesuk (2017) ที่ได้ทำการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการธนาคารขยะของชุมชนวัดบูรณาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร (ระยะที่ 1) รายงานว่า ผลการวิจัยในระยะแรกพบว่า ชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของการจัดการขยะเพื่อลดภาวะโลกร้อน ก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย

ในส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า มีการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงปัญหาด้านสภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นตามลำดับ หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือดูแลแก้ไขร่วมกับชุมชน ในการรักษาความสะอาดที่อยู่อาศัยและบริเวณถนนทางเดินภายในชุมชน มีการจัดระเบียบการวางสิ่งของให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มีการนำขยะไปทิ้งในจุดที่ทางสำนักงานเขตปทุมวันจัดวางไว้ให้ และมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในชุมชนร่วมกับคณะนักศึกษาหรือเยาวชนภายในอกที่มาทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ariyawong *et al.* (2024) ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการขยะสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลเมืองพิชัย จังหวัดลำปาง รายงานว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้การบริหารจัดการขยะประสบผลสำเร็จได้แก่การจัดการขยะต้นทาง กลางทาง ปลายทาง และสิ่งสำคัญคือ เกิดนักวิชาการชุมชนด้านการจัดการขยะที่

เป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ชุมชนอื่น ขยายผลสร้างเครือข่ายชุมชนปลอดภัย

2.การมีส่วนร่วมของกลุ่มเจเนอเรชั่นแซดในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนวัดดวงแข

ด้านเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันกลุ่มเจเนอเรชั่นแซด ยังไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือหรือทำให้เห็นภาพชัดในการขับเคลื่อนสนับสนุนในเศรษฐกิจ จากรายได้ จากการประกอบอาชีพ หรือเข้ามาสนับสนุนทำให้เศรษฐกิจเติบโตภายในภายในชุมชนโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sinsuwan (2015) ที่ได้ทำการศึกษาการเลือกประกอบอาชีพของนักเรียนโรงเรียนธรรมจารินิวทยา รายงานว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพ ในอนาคตของนักเรียนโรงเรียนธรรมจารินิวทยานั้น ปัจจัยที่มีบทบาทและมีอิทธิพลต่อการที่นักเรียนจะเลือกประกอบอาชีพในอนาคต ได้แก่ ภูมิหลังของนักเรียนและความต้องการต่าง ๆ ในอนาคตที่แต่ละคนย่อมจะมีจุดมุ่งหมายแตกต่างกันไปตามแต่ภูมิหลังของชีวิตและความต้องการในอนาคตของแต่ละตัวบุคคลนั้น ๆ ชีวประวัติ/ภูมิหลังของนักเรียนโรงเรียนธรรมจารินิวทยานี้ที่มาจากแตกต่างกันไป ความนึกคิด ความเชื่อและพฤติกรรมที่แสดงออกมาแตกต่างกัน

กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดมีบทบาทและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนวัดดวงแข โดยมีตัวแทนที่มาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และกลุ่มเยาวชนจิตอาสาต่าง ๆ นอกพื้นที่ ที่เข้ามาช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกับชุมชน ซึ่งในการเข้ามามีส่วนร่วมนั้นกลุ่มเจเนอเรชั่นแซดจะเข้ามามีส่วนร่วมในการรับฟัง และพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน สภาพบริบทของพื้นที่ของชุมชน โดยมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระยะ สำหรับบทบาทของเจเนอเรชั่นแซดที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่ามีส่วนร่วมในการพัฒนาช่วยเหลือชุมชนอย่างเข้มแข็ง เช่น เวลาชุมชนเกิดเหตุด่วนเหตุร้ายหรือมีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นที่ชุมชนได้รับความเดือดร้อน แกนนำชุมชนเจเนอเรชั่นแซดทั้งภายใน

และภายนอกชุมชน มีความตั้งใจและมีความมุ่งหมายร่วมกันเพื่อเปลี่ยนแปลงและยกระดับสภาพบริบทของชุมชนระหว่างคำว่าชุมชนสลัมให้เป็นพื้นที่ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Poonthawe and Nuntaboot (2017) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาาระบบจิตอาสาของเยาวชนโดยชุมชน รายงานว่า 1) ลักษณะกิจกรรมอาสาของเยาวชน แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมอาสา ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ และด้านสังคม 2) เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่นำไปสู่การทำกิจกรรมอาสา คือ จากปัญหาและความต้องการของพื้นที่ นโยบายของพื้นที่และนโยบายของชาติ การทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนร่วมกับผู้ใหญ่ และการร่วมกิจกรรมของชุมชน

ด้านวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างมากในการพัฒนาชุมชนด้านวัฒนธรรม มีการตื่นตัวและอนุรักษ์ไว้ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรม รวมทั้งมีการให้ความร่วมมือกับบุคคลภายนอกและระหว่างชุมชนอื่นในละแวกใกล้เคียง มีการช่วยเหลือผู้คนในชุมชน และมีส่วนร่วมในการสืบสานวัฒนธรรมที่เป็นประเพณีหรือพิธีกรรมทางศาสนา เช่นกิจกรรมในวันสำคัญ เช่น วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา งานอุปสมบท งานทอดกฐิน หรืองานศพ กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดจะมีความตื่นตัว และให้ความร่วมมือในการสนับสนุนช่วยเหลืองานต่าง ๆ อย่างเห็นภาพชัด นอกจากนี้กลุ่มเจเนอเรชั่นแซดที่อาศัยอยู่ในชุมชนได้เอาใจใส่วัฒนธรรมของชุมชนตนเอง พยายามเชิดชูวัฒนธรรมที่ดีงามที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ที่มีความเกี่ยวเนื่องวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่เก่าแก่ของชุมชน ในลักษณะวิถีชีวิตวัฒนธรรมในชุมชนที่ค่อนข้างเล็กมาแต่ดั้งเดิมให้คงอยู่ตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tepsing (2019) ที่ได้ทำการศึกษาลักษณะวิถีอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวพุทธ ตำบลหน้าถ้ำจังหวัดยะลา รายงานว่า มี 5 รูปแบบ ได้แก่ 1) การร่วมกิจกรรมเพื่อสืบทอดประเพณี ดังเช่นพิธีการ

บนบาน การทံผ้าพุทธไสยาสน์ และการเวียนเทียน รอบพระพุทธรูปไสยาสน์ 2) การถ่ายทอดวัฒนธรรม ชุมชนแก่ผู้อื่น ทั้งในและนอกระบบการศึกษา 3) การรวมกลุ่มตั้งศูนย์วัฒนธรรมชุมชน เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น สื่อกลางหรือหน่วยประสานด้านการท่องเที่ยว 4) การปกป้องพื้นที่ วัฒนธรรม จัดชุดรักษาการณ์เมื่อมีกิจกรรมและเวรยามกลางคืน และ 5) การรักษาสิ่งแวดล้อมพื้นที่ วัฒนธรรม ส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยทุกรูปแบบ มีหน่วยงานรัฐช่วยเหลือ

ด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า ในกลุ่ม เจเนอเรชันแซตได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างมากในการ พัฒนาชุมชนทั้งกลุ่มเจเนอเรชันภายนอกและภายใน ชุมชน ทำให้สภาพสิ่งแวดล้อมโดยรวมภายในชุมชน และรอบชุมชนดีขึ้น มีความสะอาดเป็นระเบียบ เรียบร้อย มีการผลักดันให้มีการแยกขยะ การให้ ความรู้ด้านรักษาสุขภาพอนามัยที่ดี ที่ผ่านมาชุมชน ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากกลุ่มนักศึกษาต่าง ๆ ที่มาทำโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้กับชุมชน ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ กลุ่มเจเนอเรชันแซต ภายนอกและภายในชุมชนยังได้ร่วมมือในการ สร้างสรรค์สภาพแวดล้อมให้มีความน่าสนใจและดึงดูด ผู้คนภายนอกให้มีเยี่ยมชมชุมชนโดยผ่านกิจกรรม ต่าง ๆ เช่น โครงการถนนคนเดิน กิจกรรมวาดภาพ ศิลปะบนกำแพงบริเวณถนนหน้าชุมชน “งานศิลปะ ร่องเมืองเรื่องยิ้ม” โดยมีการบูรณาการทำงานร่วมกัน หลายภาคส่วน ทั้งคณะกรรมการชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน กลุ่มเจเนอเรชันแซตภายในภายนอก ชุมชน และชุมชนอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงชุมชนวัดดวงแข ใน การขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้ครบทุกมิติ โดยใช้ กิจกรรมทางงานศิลปะหรือโครงการอื่น ๆ ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phoochinda and Noothimthong (2014) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย การ จัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเมืองและชุมชนชนบทโดย หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รายงานว่า การ จัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนประสบผลสำเร็จได้นั้น เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การที่มีบุคลากรมีความรู้

ความสามารถ ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารพร้อมทั้ง มีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การได้รับงบประมาณสนับสนุน การมีภาคีเครือข่าย มี การวางแผนการดำเนินการและการจัดโครงสร้าง ผู้รับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

3.แนวทางส่งเสริมให้กลุ่มเจเนอเรชันแซตเข้ามามี ส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

1. ชุมชนวัดดวงแข ควรมีการสนับสนุน ส่งเสริมให้กลุ่มเจเนอเรชันแซตทั้งภายนอกและ เจเนอเรชันแซตภายในมาร่วมสร้างสรรค์ชุมชน โดย เปิดโอกาสให้กลุ่มเจเนอเรชันแซตเข้ามามีส่วนร่วม ใน ขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงชุมชนให้เกิดความยั่งยืนของ ชุมชนในบริบทต่างๆที่เป็นปัญหาของชุมชนวัดดวงแข ที่ต้องได้รับการแก้ไขในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

2. หน่วยงานภาครัฐหรือสถาบันการศึกษา ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริม ให้กลุ่มเจเนอเรชัน แซต ที่มีสถานะเป็นนักเรียนนักศึกษา เข้ามาจับบทบาท ในการพัฒนาชุมชนวัดดวงแข อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นในบริบทการศึกษาการทำงานวิจัยเพื่อหา แนวทางในการพัฒนาที่หลากหลายยิ่งขึ้น

3. ชุมชนวัดดวงแข ควรมีนโยบายสนับสนุน และปลูกฝังให้ทุกเจเนอเรชันแซตที่อาศัยอยู่ในชุมชน ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของชุมชนตนเอง และร่วมกันสร้างโปรดักส์ให้ชุมชน ชูอัตลักษณ์ของ ตนเอง เพื่อสื่อสารออกไปให้สังคมภายนอกรับรู้

4. หน่วยงานภาครัฐ มูลนิธิเพื่อการพัฒนา เด็ก และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ควรมีการดำเนินการ จัดกิจกรรมรณรงค์เรื่องยิ้ม ในทุก ๆ ปี ซึ่งมี วัตถุประสงค์การใช้งานศิลปะช่วยพัฒนาชุมชน สร้างสีสันให้ย่านรองเมือง บริเวณถนนรองเมือง (ติดกำแพงรถไฟหัวลำโพง) เพื่อเป็นการสร้างเสริม ความเข้มแข็งของชุมชนผ่านงานศิลปะที่สะท้อน ชุมชน สะท้อนเมือง สะท้อนวิถีชีวิต สะท้อนอาชีพ สะท้อนความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเมือง ที่มีความหลากหลาย ซึ่งเป็นกิจกรรมเพื่อการพัฒนา พื้นที่

สรุป

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชุมชนวัดดวงแขสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนได้ด้วยตนเองในเบื้องต้น กลุ่มเจเนอเรชั่นแซตได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการร่วมแก้ไขปัญหาภายในชุมชน และเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในด้านต่าง ๆ โดยมีคณะกรรมการชุมชน หน่วยภาครัฐ เอกชน ให้การสนับสนุนช่วยเหลือหรือมอบทุนทรัพย์ต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ และโครงการจิตอาสา ในการเข้ามาร่วมพัฒนาชุมชนของกลุ่มเจเนอเรชั่นแซต โดยเฉพาะด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนวัดดวงแข แนวทางที่ได้จากการศึกษาวิจัย สามารถนำไปปรับใช้หรือเป็นแนวทางเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอื่น ๆ ได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Ariyawong, P., N. Ekbang, P. Surin, A. Thipboonrat and N. Chuangjem. 2024. Waste management guidelines for local government organizations, a case study of Phichai Municipality, Lampang Province. *Journal of Community Development and Life Quality* 12(1): 70-84. (in Thai)
- Boonsang, S., W. Sanlum, N. Monthon and N. Pukratok. 2017. A community model development appying the idea of sufficiency economy for happiness community. *NRRU Community Research Journal* 11(2): 9-20. (in Thai)
- Chantavanich, S. 2005. *Qualitative Research Methods*. Chulalongkorn University Press, Bangkok. 233 p. (in Thai)
- Gerdmeesuk, P. 2017. Participation in the management of community banks refuse Wat Puranawath T h a w i Watthana Bangkok (Phase 1). *Academic Journal Bangkokthonburi University* 6(2): 92-101. (in Thai)
- Lerdanapipat, S. and P. Thawepetch. 2015. Guidelines for physical development of Hua Wiang Tai community through the social participatory process. *Academic Journal: Faculty of Architecture, K h o n K a e n University* 14(2): 113-126. (in Thai)
- Miles, M. B. and A. M. Huberman. 1994. *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. 2nd ed. SAGE Publications, Inc., Thousand Oaks, California. 388 p.
- Phoochinda, W. and S. Noothimthong. 2014. Environmental management in urban and rural areas based on the philosophy of sufficiency economy. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University* 33(6): 110-122. (in Thai)
- Poonthawe, P. and K. Nuntaboot. 2017. Volunteering spirit in youth: A community developed model. *Journal of Nursing and Health Care* 35(4): 42-51. (in Thai)
- Punpuing, S. 2021. COVID-19 crisis with urbanity. *Population and Development Newsletter* 42(1): 1-2. (in Thai)
- Phacharuen, W., S. Techatanminasakul, S. Saengsupho, and N. Naprathansuk. 2022. The role of local community leaders in strengthening and sustainability according to the

- philosophy of sufficiency economy of Ban Pong Kum community Tambon Pa Miang Doi Saket district Chiang Mai province. *Journal of Peace Periscope* 3(2): 1-12. (in Thai)
- Phiutongngam, S., J. Srinoosud, V. Tikam, J. Setthaploy, A. Nupra-in and N. Maichui. 2018. Phumriang: Community's context, economic base, and cultural capital. *Journal of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University* 10(2): 353-375. (in Thai)
- Panpeng, Y. 2016. Communication on supporting volunteer-spirited youth in eastern university of Thailand. *Sripatum Chonburi Academic Journal* 12(4): 14-23. (in Thai)
- Phontip, K. 2018. The 12th national economic and social development plan and nurse role in health development. *Journal of Health and Nursing Education* 24(1): 143-150. (in Thai)
- Paksa, P. and N. Jansuwan. 2022. Learning management with student-centered learning for generation Z learners. *Journal of Graduate Research* 13(2): 1-12. (in Thai)
- Pathumwan District Office(2023. Community information. Weaving. (Online). Available:<https://webportal.bangkok.go.th/pathumwan/page/sub/2345> (August 1, 2023). (in Thai)
- Sinsuwan, K. 2015. Career choices of Dharmajarineevidhaya school's students. *Ramkhamhaeng Research Journal of Humanities and Social Sciences* 18(2): 1-14. (in Thai)
- Tepsing, P. 2019. Approaches to cultural heritage conservation of the Buddhist community in Natham subdistrict, Mueang district, Yala province. *Academic Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University* 27(53): 23-46. (in Thai)
- Visavateeranon, A. and S. Wibulma. 2016. Strong communities for creating communities sustainability in Bangkok Metropolitan: Success indicators and lessons in community. *Srinakrinwirot Research and Development Journal of Humanities and Social Sciences* 8(15): 182-194. (in Thai)